

De juiste vraag

Het is een veelgehoorde verzuchting in de coachopleidingen en -trainingen die ik verzorg: “Ik weet niet wat ik nu moet vragen...” Met wanhoop in de stem gevolgd door: “Wat is nou de juiste vraag?” Vaak zijn ze net begonnen en gewoon nog niet bekwaam in het stellen van verschillende soorten vragen. Soms zijn ze al flink gevorderd maar lopen ze ergens vast. Maar altijd leggen ze zichzelf op dat zij op dat moment die ene, juiste vraag moeten stellen.

Auteur: Sander Trooster

Je hebt als coach natuurlijk veel verschillende mogelijkheden, als je even niet meer weet wat je moet vragen. Je kunt gewoon even stil zijn, je kunt bij jezelf nagaan wat je op dat moment bij jezelf gewaar bent, je kunt gaan samenvatten, enzovoort. Of je maakt het jezelf gemakkelijk en vraagt: “Wat moet ik jou nu vragen?”, waarmee je in feite een appel op de coachee doet om vanuit eigen wijsheid de juiste vraag te formuleren.

Maar als een coach in opleiding middenin een oefening stilvalt en vraagt wat nou de juiste vraag zou zijn om te stellen, heb ik eigenlijk nooit een bevredigend antwoord.

Natuurlijk help ik de deelnemer te experimenteren en alle beschikbare mogelijkheden te onderzoeken, zijn repertoire te vergroten en vanuit een nieuwsgierige grondhouding zijn intuïtie te laten spreken, maar 'De juiste vraag' – die zou ik ook niet weten. Het leidt soms tot wat frustratie, want hij zou toch moeten bestaan: die ene vraag die de coachee naar een doorbraak leidt. Vast wel, zeg ik dan, maar of jouw vraag dat effect zal hebben, zal je altijd pas achteraf weten.

Ik was dan ook blij verrast – en een beetje sceptisch – toen ik het boek *De juiste vraag* van Joris Brenninkmeijer en Mieke Voogd onder ogen kreeg. De auteurs willen met de titel van het boek coaches aansporen om zich druk te maken over het stellen van de juiste vraag (naast alle andere interventies die een goede coach kan doen) en het vraagstuk 'Wat is de juiste vraag?' centraal stellen. Zou in dit boek dan het antwoord staan wat ik aan mijn deelnemers kan geven? Zou 'De juiste vraag' bestaan? En kun je die leren stellen?

Met deze vragen in mijn achterhoofd begin ik aan het boek. Een fijn geschreven en gedegen boek, waarin het fenomeen vragen stellen vanuit allerlei perspectieven wordt benaderd. Het begint met het bespreken van basiskwesties, zoals de grondhouding van de coach en wat dat soms lastig maakt – "niet weten maakt kwetsbaar" –, het benodigde basisgereedschap en de valkuilen in communicatie. In hoofdstuk drie word ik gegrepen door de titel: *Speuren naar de juiste vraag*. De auteurs bespreken drie verschijningsvormen van goede vragen (vindrijk en raak, bekwaam en doordacht, en bespiegeland en beschouwend) en drie kernvermogens die een goede vragensteller in huis moet hebben (niet-weten en ervaren, weten en doordenken, en reflecteren). Waarom? Om "in nauw onderling samenspel goede vragen te stellen". Ik word er blij

van en krijg allerlei ideeën over hoe ik mijn deelnemers nog beter(e) vragen kan leren stellen en word me tegelijk bewust van mijn eigen voorkeuren en beperkingen. Maar langzamerhand wordt ook mijn sceptis gevoed. In de inleidende alinea van dit derde hoofdstuk wordt – in tegenstelling tot wat de titel suggereert – namelijk steevast niet gesproken over de juiste vragen, maar over goede vragen. *“Het stellen van goede vragen vormt de kern van het vak”,* en *“Wat is nu precies een goede vraag?”* Ook de (overigens prachtige) allereerste zin van het boek wordt zo geformuleerd: *“Goede vragen hebben van nature iets onontkooftbaars.”* Maar een goede vraag is nog niet de juiste vraag.

Ik lees wat vertwijfeld verder, maar met een nieuw perspectief. Als het inderdaad klopt dat je nooit vooraf kunt weten of een vraag goed zal zijn, laat staan de juiste is, wat kun je dan doen om de kans op die vraag te vergroten? Aan welke voorwaarden moet dan zijn voldaan? Wat zijn de gunstige omstandigheden waarin een goede vraag ook de juiste vraag kan zijn?

Voor die afwegingen vind ik veel antwoorden in het boek. De drie kernvermogens bijvoorbeeld zijn in wezen voorwaarden waar de coach aan moet voldoen. Het boek biedt een grondige verkenning van allerlei voorwaarden, eigenschappen, vaardigheden en omstandigheden. Past de vraag bij de fase van het gesprek? Of bij de coachee? Of bij het doel, of het stadium in het leerproces, of de leervoorkeuren? En de auteurs gaan nog verder, omdat het uiteindelijk gaat om werkelijk effect in het ‘helpende gesprek’. Allerlei aspecten die van belang zijn in coaching, zoals resultaatgerichtheid of de coachrelatie zelf, worden gezien vanuit de thematiek van vragen stellen. Coaching is geen interview, maar een gezamenlijke tocht waarin de beweging komt van de

vraag (vrij naar de quote van Van der Gaag op pagina 27). En als een coach meer kennis heeft van veel soorten – potentieel! – goede vragen, maakt dat de kans op de juiste vraag, en daarmee beweging, groter.

En wanneer kunnen we dan zeggen of een van die prachtige, ontregelende, diepe of verrassende vragen ook de juiste vraag is? Het antwoord daarop kan alleen maar gegeven worden door het effect van de vraag op de coachee te evalueren. En dat kun je dus nooit van tevoren weten. Brenninkmeijer en Voogd zeggen dat ook met zoveel woorden: *“De kunst is om aandachtig, authentiek en doelbewust vragen te stellen, in het besef dat je nooit kunt weten wat precies effect zal hebben. Het gaat om het hanteren van de spanning tussen de doelgerichte vragen enerzijds en de onzekere uitwerking ervan anderzijds.”* In die laatste zin lees ik natuurlijk mijn antwoord aan mijn deelnemers.

Het boek van Brenninkmeijer en Voogd leert je op vele manieren om je vragen zo te stellen, dat de juiste vraag geen puur toeval meer is. En daarmee is het ook een heel relevant boek. Er waren nog niet zulke veelomvattende boeken over vragen stellen geschreven, ook al is het een van de meest belangrijke basisvaardigheden van een goede coach. Het is een boek dat de thematiek zo grondig en eclectisch benadert, dat zowel de beginnende als de gevorderde coach er veel wijzer van kunnen worden. *“Uitgeleerd over vragen stellen ben je nooit”,* schrijven de auteurs. Het biedt mijn deelnemers een antwoord, maar heeft ook allerlei vragen bij mij losgemaakt. Of dat goede vragen zijn, laat staan juiste, zullen we pas achteraf weten. ■

Sander Trooster is zelfstandig coach, opleider en trainer en redacteur van dit tijdschrift. www.trooster.nl